

MASARYKOVA UNIVERZITA

Politická geografie

Svět po 2. světové válce

Vytváření mezinárodních organizací

3.11.2008

PedF, katedra geografie 1

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Poválečný vývoj

- ▣ Německo a Rakousko rozděleno do 4 okupačních zón.
- ▣ Odsun obyvatelstva z východní Evropy (až 12 milionů Němců).
- ▣ Francie a Itálie – 1947 – odsun komunistů z vlády.
- ▣ Sovětský svaz si vedle někdejšího východního Polska podržel přímou kontrolu nad pobaltskými státy Litvou, Lotyšskem a Estonskem a nad dříve rumunskou Besarabií, k čemuž získal československou Podkarpatskou Rus.
- ▣ Bipolární rozdělení světa – Západní a východní blok (Spojené státy x SSSR).
- ▣ V Řecku občanská válka (královská vojska x komunisté).

PedF, katedra geografie 2

[muni.cz](http://www.muni.cz)

3

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Poválečný vývoj

- ☒ Čína – občanská válka (nacionalisté x komunisté) – Mao Ce-tung – Čínská lidová republika - 1949. Vůdce Kuomitangu generál Čankajšek se stáhl na ostrov Tchaj-wan.
- ☒ Korejská válka (1950 – 1953) – Severní x Jižní Korea. Severní část - „lidově demokratický režim“ - Kim Ir-Sen. Jih – 1948 demokratické volby - Li Syn Man.
- ☒ Vietnam (Indočína) – v srpnu 1945 vyhlášena Vietnamská demokratická republika - Ho Či Min – rozdělení na dvě části – Sever komunistický a Jih s podporou USA - Ngo- Dinh – Diem.
- ☒ Dekolonizace zemí => vznik nových států (Izrael 1948, Indie 1947, Pákistán 1956).
- ☒ Podpora USA zemím (Turecko, Řecko) a v Asii (Tchaj-wan, Jižní Korea).

PedF, katedra geografie 4

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Studená válka

- ☒ Konflikt mezi národy, který nezahrnuje vojenské akce, ale je zaměřen především na akce ekonomické či politické.
- ☒ 1947–1991 mezi Spojenými státy a jejich spojenci sdruženými v NATO na jedné straně a Sovětským svazem.
- ☒ Už od roku 1945 napětí mezi Sovětským svazem a USA – neshody o osudu poraženého Německa, vztah k Francii a osud Polska – Jaltská konference (únor 1945).
- ☒ Ve snaze o zachování mezinárodního míru vytvořili v roce 1945 Spojenci **Organizaci spojených národů**.
- ☒ Rozdělení poválečné Evropy na zájmové sféry USA a západních spojenců a SSSR.

PedF, katedra geografie 5

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Studená válka

- ☒ Počátek - svržení atomové pumy na Japonská města Nagasaki a Hirošima a projev amerického prezidenta Harry S. Truman 12. března 1947 -> nový směr zahraniční politiky USA – **Trumanova doktrína**.
- ☒ V roce 1948 přišla Amerika s nabídkou ekonomické obnovy zničeného evropského hospodářství = **Marshallův plán**.
- ☒ Československo – na hranicích rozdělení zemí – tzv. **železná opona**.
- ☒ Reakce USA na Studenou válku = založení **NATO**.
- ☒ Reakce Sovětského svazu = **Varšavská smlouva**.
- ☒ Studená válka končí rozpadem SSSR počínajícím v druhé polovině 80. let a definitivním na přelomu 80. a 90. let.

PedF, katedra geografie 6

MASARYKOVA UNIVERZITA

OSN (UNO)

- ☒ založena **26. června 1945** v San Franciscu na základě přijetí Charty OSN.
- ☒ Charta OSN – základní dokument, přijetí 51 členy (včetně ČSR), charakter mezinárodní smlouvy.
- ☒ oficiálně vznikla 24. října 1945, kdy byla Charta ratifikována Čínou, Francií, Sovětským svazem, USA, Velkou Británií a většinou ostatních signatářských zemí.
- ☒ První Valné shromáždění OSN se konalo 10. ledna 1946 v Londýně.
- ☒ Hlavní sídlo v New Yorku, dále v Ženevě a Vídni.
- ☒ V červnu 2006 měla 192 členských států.

PedF, katedra geografie 7

MASARYKOVA UNIVERZITA

Cíle

- ☒ Udržovat mezinárodní mír a bezpečnost;
- ☒ rozvíjet mezi národy přátelské vztahy založené na respektování zásad rovnoprávnosti a práva na sebeurčení národů;
- ☒ spolupracovat při řešení mezinárodních ekonomických, sociálních, kulturních a humanitárních otázek a podpoře základních lidských práv a svobod;
- ☒ být centrem pro koordinaci kroků, které národy podnikají v zájmu dosažení těchto společných cílů.

PedF, katedra geografie 8

MASARYKOVA UNIVERZITA

Valné shromáždění a generální tajemník

- ☒ V čele Valného shromáždění stojí předseda a 21 místopředsedů.
- ☒ Projednává všechny otázky, které jsou spojené s Chartou OSN, také projednává zprávy jednotlivých dalších hlavních orgánů a volí jejich členy.
- ☒ Generální tajemník - mluvčí všech obyvatel světa.
- ☒ Od 1. ledna 2007 - Ban Ki-moon.

PedF, katedra geografie 9

MASARYKOVA UNIVERZITA

Rada bezpečnosti OSN

- ☒ Nejmocnější orgán OSN.
- ☒ 15 členů - Pět členů jsou tzv. **stálí členové** se zvláštními pravomocemi, zbylých 10 členů (**nestálí členové**) je voleno Valným shromážděním OSN na dvouleté období.

Aktivitty:

- ☒ zachování míru ve světě
- ☒ řešení sporů
- ☒ úprava zbrojení
- ☒ používání sankcí vůči narušitelí
- ☒ podnikání vojenských akcí proti agresoru
- ☒ navrhuje kandidáta na generálního tajemníka
- ☒ spolu s valným shromážděním volí soudce mezinárodního soudního dvoru
- ☒ předkládá zprávy o svojí činnosti valnému shromáždění

PedF, katedra geografie 10

MASARYKOVA UNIVERZITA

Rada bezpečnosti OSN

Stálí členové:

- ☒ Čínská lidová republika
- ☒ Francie
- ☒ Rusko
- ☒ USA
- ☒ Spojené království

Nestálí členové:

- ☒ *Belgie, Burkina Faso, Chorvatsko, Indonésie, Itálie, Jihoafrická republika, Kostarika, Libye, Panama, Vietnam*

PedF, katedra geografie 11

MASARYKOVA UNIVERZITA

Mezinárodní soudní dvůr

- ☒ Sídlo v nizozemském Haagu.
- ☒ Řeší spory mezi členskými státy a předává OSN a jejím specializovaným organizacím odborné posudky.
- ☒ Statut je určen Chartou OSN.
- ☒ Soudních procesů se mohou účastnit a své spory mohou soudu předkládat pouze státy.
- ☒ Soud tvoří 15 soudců volených v oddělených hlasováních Valným shromážděním a Radou bezpečnosti.
- ☒ Předsedkyně - Rosalyn Higginsová (Velká Británie).

PedF, katedra geografie

MASARYKOVA UNIVERZITA

Další orgány OSN

- ☒ Ekonomická a sociální rada OSN – ECOSOC
- ☒ Poručenká rada OSN
- ☒ Sekretariát, v jehož čele stojí generální tajemník OSN

PedF, katedra geografie 13

MASARYKOVA UNIVERZITA

Odborné organizace OSN

- ☒ Organizace pro výchovu, vědu a kulturu - UNESCO
- ☒ Mezinárodní organizace práce - ILO
- ☒ Světová zdravotnická organizace - WHO
- ☒ Mezinárodní měnový fond – IMF
- ☒ Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky - UNHCR
- ☒ Dětský fond OSN - UNICEF
- ☒ Rozvojový fond OSN pro ženy - UNIFEM
- ☒ Pozorovatelská mise OSN v Ugandě a Rwandě - UNOMUR
- ☒ Ochranné a stabilizační síly OSN v bývalé Jugoslávii - UNPROFOR, IFOR, SFOR, KFOR
- ☒ Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (Světová banka) - IBRD

PedF, katedra geografie 14

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Železná opona

- ☒ Neprostupná hranice mezi západním a východním blokem.
- ☒ Termín použil W. Churchill dne 5. března 1946 na univerzitě v americkém Fultonu.
- ☒ v ČSSR bylo vytvořeno hraniční pásmo (šířka 4 až 10 km - 1,5 % rozlohy státu).
- ☒ Většina vesnic v hraničním pásmu byla postupně vysídlena.

PedF, katedra geografie

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Trumanova doktrína

- ☒ Vyhlášena **12. března 1947**.
- ☒ Řešila pozici Řecka a Turecka.
- ☒ Finanční podpora těmto dvěma státům ve výši 400 milionů dolarů.
- ☒ Formuloval cíle a zásady politiky reagující na počínající studenou válku.
- ☒ Doktrína de facto akceptovala status quo bipolárního světa rozděleného na blok komunistických států a blok států demokratických.

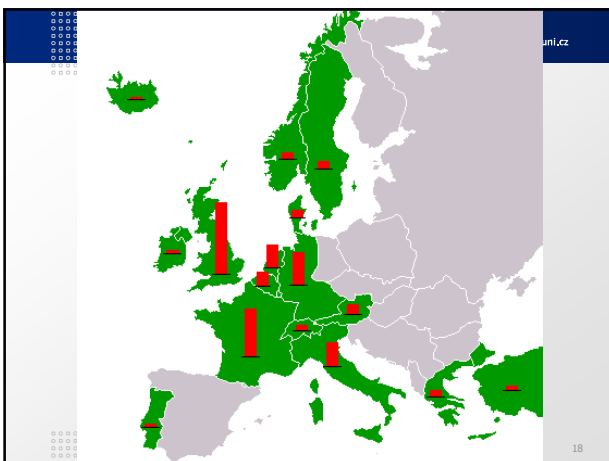
PedF, katedra geografie 16

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Marshallův plán

- ☒ **Plán evropské obnovy** (*European Recovery Program*).
- ☒ Přijat Kongresem 3. dubna 1948.
- ☒ Cíl - zabezpečit americké úsilí pomoci poválečné Evropě.
- ☒ V letech 1948–1952 poskytly Spojené státy západní Evropě pomoc ve výši přibližně 13 miliard dolarů.
- ☒ Rekonstrukce západní Evropy, obnovení průmyslu, zemědělství a oživit mezinárodní obchod.

PedF, katedra geografie 17

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci

- ☒ Koordinace pomoci Marshallova plánu => Organization for European Economic Cooperation (OEEC).
- ☒ Hlavní orgán - Rada ministrů
- ☒ Existovala 1948 – 1961
- ☒ 1961 transformace do **Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj** (zkráceně OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development)
- ☒ Mezivládní organizace 30 ekonomicky nejrozvinutějších států.
- ☒ Principy demokracie a tržní ekonomiky.

PedF, katedra geografie 19

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

- ☒ Cíl - koordinuje ekonomickou a sociálně-politickou spolupráci členských zemí, zprostředkovává nové investice, prosazuje liberalizaci mezinárodního obchodu.
- ☒ Další ekonomický rozvoj, potlačení nezaměstnanosti, stabilizace a rozvoj mezinárodních finančních trhů.
- ☒ Mezi hlavní orgány OECD patří **rada**, složená z ministrů, coby zástupců členských zemí, dále **výkonný výbor**, **sekretariát** v čele s **generálním tajemníkem** a několik **odborných komisí**.
- ☒ Sídlo v Paříži.
- ☒ ČR členem od roku 1995.

PedF, katedra geografie 20

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

PedF, katedra geografie 21

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

NATO (North Atlantic Treaty Organisation)

- ❑ Založena 4. dubna **1949** podpisem tzv. **Washingtonské smlouvy**.

Článek č. 5:

„ Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto odsouhlasily, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich uplatní právo na individuální nebo kolektivní obranu, uznané článkem 51 Charty Spojených národů, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v souladu s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a udržet bezpečnost severoatlantické oblasti.“

PedF, katedra geografie 22

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

NATO

- ❑ Washingtonskou smlouvu podepsalo v dubnu 1949 dvanáct států: USA, Kanada, Spojené království, Francie, Portugalsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Itálie, Island.
- ❑ V roce 1999 se k NATO připojilo **Česko**, Maďarsko a Polsko (12. března).
- ❑ Cíle - politická a vojenská spolupráce všech jejích členů podle článku 51 Charty OSN.
- ❑ Sídlo v Bruselu.

PedF, katedra geografie

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

NATO - instituce

- ❑ **Rada NATO** (North Atlantic Council - NAC) – výkonná, politická a rozhodovací moc, složena ze zástupců členských zemí.
- ❑ **Výbor pro obranné plánování** (Defence Planning Committee - DPC) - obranné záležitosti a otázky, týkajících se plánování kolektivní obrany.
- ❑ **Skupina pro jaderné plánování** (Nuclear Planning Group - NPG) - role jaderných sil v bezpečnosti a obranné politice NATO.
- ❑ **Generální tajemník** – politický funkcionář mezinárodní úrovně - Jaap de Hoop Scheffer.
- ❑ **Mezinárodní sekretariát**
- ❑ **Vojenský výbor**

PedF, katedra geografie

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

NATO – členské země

PedF, katedra geografie 25

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

1949	1990
1952	1999
1955	2004
1982	

PedF, katedra geografie 26

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Varšavská smlouva

- ⊗ Vojenský pakt evropských zemí tzv. východního bloku.
- ⊗ 1955 – 1991
- ⊗ *Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci* odepsaná **14. května 1955** ve Varšavě.
- ⊗ Albánie (roku 1961 vyloučena), Bulharsko, Československo, Maďarsko, NDR, Polsko, Rumunsko a SSSR.
- ⊗ Reakce na Západoevropskou unii a Pařížskou dohodu.
- ⊗ Cíl - spolupráce ve vojenské oblasti při společné obraně socialismu, suverenity a nezávislosti.
- ⊗ Protipól NATO.
- ⊗ Sídlo v Moskvě.

PedF, katedra geografie 27

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Varšavská smlouva – členské země

PedF, katedra geografie 28

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Rada vzájemné hospodářské pomoci (RVHP)

- ☒ Obchodní organizace sdružující v době studené války socialistické státy sovětského bloku.
- ☒ Protipól Marshallova plánu.
- ☒ Vznik **8. ledna 1949** - Bulharsko, Československo, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Sovětský svaz.
- ☒ Později přistoupily Albánie (1949) – 1987 vystoupila, NDR (1950), Mongolsko (1962), Kuba (1972) a Vietnam (1978).
- ☒ Sídlo v Moskvě.

PedF, katedra geografie 29

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

RVHP – členské země

PedF, katedra geografie 30

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC)

- 2) Mezivládní organizace sdružující 13 zemí exportujících ropu.
- 2) Založena na konferenci v Bagdádu dne **14. září 1960**.
- 2) Sídlo organizace je ve Vídni.
- 2) Země dnes kontrolují 75 % veškerých světových ropných zásob.
- 2) Zakládající země vytvořily kartel určující objem a cenu exportované ropy.

PedF, katedra geografie 31

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

OPEC – členské země

PedF, katedra geografie 32

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Sdružení států jihovýchodní Asie (ASEAN)

- 2) Vznik **8. srpna 1967** v Bangkoku – Bangkotská deklarace.
- 2) Cíl - urychlit ekonomický růst, sociální pokrok, kulturní rozvoj a vzájemné vztahy svých členů.
- 2) V současnosti spolupracuje i ve vojenskopolitické a mezinárodněpolitické oblasti.
- 2) Od roku 2006 se o členství uchází Východní Timor.

PedF, katedra geografie 33

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

ASEAN – členské země

34

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

G8

- ☒ Sdružení sedmi nejvyspělejších států světa a Ruska.
- ☒ Dohromady tyto státy představují 65% světové ekonomiky.
- ☒ Neformální sdružení – nemá vnitřní strukturu, nemá orgány a instituce.
- ☒ Na jednáních se probírají záležitosti společného zájmu i globálního významu.
- ☒ V roce 2005 byla v Gleneagles založena také skupina **G8+5**, která se schází na vlastních mítincích určených pro ministry energetiky a ministry financí všech osmi členských zemí a dále Číny, Mexika, Indie, Brazílie a Jihoafrické republiky.

PedF, katedra geografie 35

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

G8 – členské země

PedF, katedra geografie 36

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Světová obchodní organizace (WTO)

- ☒ Zakládá pravidla mezinárodního obchodu prostřednictvím konsenzu mezi jeho členskými státy a řeší mezinárodní obchodní spory mezi členskými státy.
- ☒ Vznikla v roce **1995**.
- ☒ Sídlem organizace je Ženeva.
- ☒ V současné době má WTO 153 členů.

Úkoly:

- ☒ sledovat dodržování pravidel mezinárodního obchodu
- ☒ organizovat obchodní jednání
- ☒ sledovat národní obchodní politiky
- ☒ urovnávat spory mezi vládami
- ☒ omezení protekcionismu
- ☒ spolupráce s ostatními mezinárodními organizacemi

PedF, katedra geografie 37

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Commonwealth

- ☒ Volné sdružení Velké Británie a jejích bývalých dominií a kolonií.
- ☒ Do roku 1931 Commonwealth nesl označení **Britské impérium**, v letech 1931-1947 pak **Britské společenství národů**.
- ☒ V čele Alžběta II.

PedF, katedra geografie 38

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Členské země

PedF, katedra geografie 39

Další organizace

- ☒ Asijsko - pacifické hospodářské společenství (APEC) - 1989
- ☒ Latinskoamerické integrační společenství (ALADI) – 1980
- ☒ Tichomořský pakt bezpečnosti (ANZUS) – 1951
- ☒ Jihoamerický společný trh (MERCOSUR) – 1991
- ☒ Sdružení nezávislých států (SNS) – 1991
- ☒ Liga arabských států (LAS) – 1945
- ☒ Latinskoamerický hospodářský systém (SELA) – 1975
- ☒ Společenství pro rozvoj jižní Afriky (SADC) – 1980
- ☒ Hospodářské společenství západoafrických zemí (ECOWAS) – 1975
- ☒ Ekonomická komunita západoafrických států (ECOWAS) - 1975
- ☒ Západoafrická měnová unie (UEMOA)
- ☒ Lagosský pakt